

տութենէն անդադար աշխատի արագատի-
պը եւ փոփոխակի պտըտցընեն անիւը: Փե-
թերպուրկէն յետոյ կգտնուին Մոսքուայի
մէջ՝ Լազարեան ձեմարանի տպարանը, Օ-
տեսայի մէջ՝ Նիթչէի տպարանը, եւ այլն.
եւ Թէոդոսիոյ մէջ՝ Խալիպեան Ուսումնարա-
նի տպարանը, որոյ վերայ կոպուրի շուտ
հարկաւոր եղած ժամանակին նաեւ «Մա-
սեայ Աղանին»:

Եւրոպական ազգաց մէջ արագատիպնե-
րուն շատնալն ու կատարելագործուիլը՝ յայտ-
նի նշան է նոցա ուսումնասիրութեանը, գը-
րականութեանն ու քաղաքակրթութեանը:

Լրագրաց մէկը կպատմէ թէ «1859-ին Ամե-
րիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ ամէն օր
2419 հատ լրագիր տպուել է միլիոնաւոր օրի-
նակներով. այսինքն Քաղաքական օրագիրը՝
1607, Բանասիրականը՝ 568, Եկեղեցականը՝
191, եւ Ուսումնականը 53»: Իսկ 1860-ին նոյն
Միացեալ Նահանգաց մէջ 3750 օրագիրը հրա-
տարակուած են, յորոց 615 հատը՝ Նիւ-Եօր-
քի Նահանգին մէջ, 418՝ Փենսիլուանիոյ մէջ,
393՝ Օհիոյի մէջ, 221՝ Իլլինուայի մէջ, 225՝
Մասսաչըսէթի մէջ, եւ այլն: — Այժմ տես-
նեմք թէ ինչ հրաշալի զօրութիւն է այն՝
որ այնչափ կարճ ժամանակի մէջ բոլոր աշ-
խարհիս զարմանք պատճառեց:

— Այս զօրութիւնը քաղաքակրթութիւնն
է, այսինքն մարդկային ընկերական վիճակին
բարեկարգուիլը, մտքերու լուսաւորուիլը,
նիւթական ապրուստի դիւրանալը, եւ աշ-
խարհիս անհրաժեշտ թշուառութիւնները
ըստ կարի պակսեցընելը. որով եւ կծաղկին
ազգի մը մէջ ուսումն, դաստիարակութիւն,
կրթութիւն, բարեպաշտութիւն, եղբայրսի-
րութիւն, ճարտարութիւն, եւ այլն: Իսկ
մեք՝ եթէ չկարողանամք մէկէն իմէկ եւրո-
պացւոց նմանիլ, պէտք է՞ որ գէթ աշխա-
տիմք նոցա յառաջագիմութեանը հետեւիլ:
— Բայց մեծամեծ արգելքներ ունիմք այս
բանիս. եւ միթէ կարելի է՞ հերքել այն ար-
գելքները. միթէ մեր ձեռքը է՞ վերցընել
մեր մէջէն այն բազմադարեան սեւ նախանձն
ու ինքնահաւանութիւնը, զգուելի ատելու-
թիւնն ու վնասակար անմիաբանութիւնը,
այնպէս որ աշխատասիրութիւնը եւ երկայն-
մտութիւնը՝ հանգերձ խաղաղասիրութեամբ
եւ վեհանձնութեամբ՝ հետզհետէ ընուլթիւն
դարձընելով նաեւ մեր ազգին, կարողանամք
վերջապէս օր մի մեր հացովը սնանիլ, մեր
ազգի հոգւովը դաստիարակուիլ, եւ մեր իւ-
ղովը օծել մեր գլուխը, որում իրաւամբ կը-
փափաքին ամենայն ճշմարիտ ազգասէրք եւ
հայրենասէրք:

Յ. ՏԵՐ-ԱՐԲԱՆԱՄԵԱՆ.

ԱՌԱՎ.

ԱՐԾԻԻ ԵՒ ՀԱԻՔ.

Արծւին մէկը արեւ օրով

Ձուարճութեան ելնելով,

Իրաւընէ իբրեւ թըռչնոց թաղաւոր

Կըսըլանար ինչպէս որ միշտ էր սովոր,

Կըսաւառնէր այն տեղեր

Ուր կըծընին փայլակներ:

Իջաւ վերջապէս այն բարձր ամպերէն,

Եկաւ թառեցաւ ցանկի մը վըրայ.

Այն դահն իրաւ որ չէր վայլեր իրեն,

Սիրտն անպէս ուզեց. ասոր խօսք մը կայ,

Դուցէ պատիւ էր որ ցանկին ըրաւ,
 Կամ թէ մօտ տեղեր նոճի չըգըտաւ,
 Ոչ բարտի, կաղնի եւ ոչ թեղօշներ,
 Եւ կամ բարձրաբերձ սեպ ապառաժներ:
 Դարձեալ, ինչ եկաւ խելքին՝ չես գիտեր,
 Քիչ մը ատենէն
 Թրուաւ այն ցանկէն,
 Ուրիշ ցանկ իջաւ ու հոն էր կեցեր:
 Ցանկին մօտիկը թըխսմար
 Հաւ մը կար.
 Դարձաւ քովինին ըսաւ գըրգալէն.
 «Հոգիդ սիրես, քան սանամար,
 Արծիւներն մեծ պատուոյ մէջ են,
 Ինչո՞ւ համար.
 Իբրը թէ շատ կըբարձրանան.
 Մոռոս ի վըրան.
 Ես ալ կըրնամ այնքան թըռչիլ, հաւտան որ.
 Մէկ ցանկէն միւսը թըռչիլն ալ ինչ է որ...
 Հերիք է հերիք
 Սանամար քուրիկ,
 Արի արծւին պատիւ տալէն վազ անցնինք.
 Մենք արծիւէն տարբերութիւն ինչ ունինք.
 Միթէ նոցա ճանկը տոտիկ՝ աչքը աչք է,
 Ու մերինը փատէ տոտիկ՝ պատի ծակ է.
 Թըռչիլն ըսես՝ քիչ մը առաջ դուն ալ տեսար,
 Ո՛րքան վարէն էր, գըրեթէ մեզ հաւասար»:
 Զանձրացաւ արծիւն այն փուճ կըռկըռէն,
 Պատասխան տըլաւ իւր թառած տեղէն.
 «Քիչ մը իրաւունք ունիս, ո՞վ հաւիկ,
 Բայց եւ կըխաբուիս շատ կամ սակաւիկ.
 Երբեմն արծիւը հաւէն ալ վար կըցածնայ.
 Բայց հաւը երբ արծւին չափ վեր կըբարձրանայ»:
 Պարոն, երբ դու բանաստեղծի վըրայ խօսիս,
 Նորա փոքրիկ պակասութեանց ինչ կընայիս.
 Դըրուածքը տես՝ ո՛րքան ունի տեսք ու կորով,
 Եւ թէ կըրնաս՝ հասիւր անոր աղնիւ ջանքով:

ՔՈՒԼՈՎ.

